

Habenaria Willd. 1805

Trên thế giới có khoảng 600 giống, Việt Nam có 38.

1. *Habenaria acuífera* Wall. ex Lindl. 1835

Ảnh: pflanzen-im-web.de

Ảnh: qsbg.org

Tên Việt: Hà biện nhọn (PHH), Kiến cò gai (TH).

Mô tả: Địa lan cao 20-40 phân. Lá 2-3 chiếc, dài 10 rộng 2 cm. Chùm hoa ở ngọn, dài 5-6 phân, hoa 10 -18 chiếc, to 1 phân nở vào cuối Hạ.

Nơi mọc: Tam Đảo, Ba Vì, Phước Thành, Đà Lạt, Gia Lai, Phú Quốc.

2. *Habenaria amplexicaulis* Rolfe ex Downie 1925

Ảnh: [Tripetch. P](http://Tripetch.P)

Ảnh: benorchids.com

Tên Việt: Chưa có.

Mô tả: Địa lan, cao 30-40 phân, lá 2-3 chiếc, chùm hoa ở ngọn dài 8-10 phân, hoa 5-7 chiếc nở vào Hạ-Thu.

Nơi mọc: Lào Cai, Yên Bái, Tam Đảo.

3. *Habenaria apelata* Gagnep

Tên Việt: Kiến cò Trung (TH).

Mô tả: Địa lan, thân cao 40 cm, hoa 10-15 chiếc.

Nơi mọc: Đặc hữu của VN: Nha Trang

Ảnh: ppp-index.de

4. *Habenaria arietina* Hook.f. 1890

Đồng danh: *Habenaria ensifolia* var. *gigantea* (Pradhan) P.K.Sarkar 1984; *Habenaria ensifolia* var. *khasiensis* (Pradhan) P.K.Sarkar 1984; *Habenaria intermedia* var. *arietina* (Hook.f.) Finet 1901.

Tên Việt: Chưa có.

Mô tả: Địa lan lá phía dưới to, phía trên nhỏ. Chùm hoa cao 15-18 phân, hoa 15-20 chiếc, to 3-5 phân, cánh hoa màu xanh giống như lá, nở vào mùa Hạ.

Nơi mọc: Sơn La, Lai Châu.

Ảnh: [Orchid species](#)

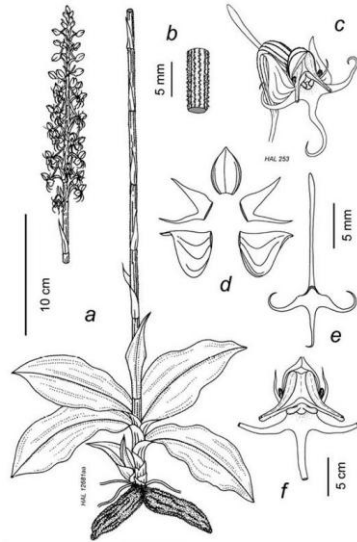
***Habenaria aristata* (Lindl.) Hook.f. 1885 - xin xem *Peristylus aristatus* Lindl. 1835.**

5. *Habenaria calcicola* Aver.

Tên Việt: Chưa có.

Mô tả: Địa lan hay thạch lan cao 30-60 phân, lá 3-6 chiếc dài 20 phân, chùm hoa ở ngọn, dài 15 phân, hoa chi chít, to 1-1.8 phân, thơm, nở vào mùa Thu.

Nơi mọc: Nguyễn tiến Hiệp, Leonid Averyanov và Phan kể Lộc (HAL) tìm thấy tại Tân Sơn, Phú Thọ vào tháng 8-9-2009.

Hình vẽ: HAL

Ảnh: Chu xuân Cảnh

6. *Habenaria ciliolaris* Kraenzl.1893

Đồng danh: *Habenaria kweitschuensis* Schltr. 1921.

Ảnh: orchids.la coocan.jp

Ảnh: orchids.la coocan.jp

Tên Việt: Hà biền rìa lông (PHH), Kiến cò sợi (TH).

Mô tả: Địa lan cao 70-80 phân, lá 7-8 chiếc trên nhỏ dưới to, chùm hoa dài 9-30 phân, hoa 6-30 chiếc, to 7-8 ly, nở vào Hè-Thu.

Nơi mọc: Lào Cai, Sa Pa, Tam Đảo, Ba Vì.

7. *Habenaria commelinifolia* (Roxb.) Wall. ex Lindl. 1835

Đồng danh: *Orchis commelinifolia* Roxb. 1832; *Platanthera commelinifolia* (Roxb.) Lindl. 1828.

Ảnh: Phan Kế Lộc

Ảnh: Orchids species

Ảnh: Chu Xuân Cảnh

Tên Việt: Hà biện lá trai (PHH), Kiến cò thài lài (TH).

Mô tả: Địa lan cao 60-75 phân, lá 4-6 chiếc. Chùm hoa dài 10-20 phân, hoa 15-20 chiếc, to 1.5-2 phân, nở vào cuối mùa Hạ và đầu mùa Thu.

Nơi mọc: Lâm Đồng, Đồng Nai.

8. *Habenaria dentata* [Sw.] Schlechter 1919

Đồng danh: *Habenaria dentata* f. *ecalcarata* (King & Pantl.) Tuyama 1966; *Habenaria dentata* var. *tohoensis* (Hayata) S.S.Ying 1977; *Habenaria geniculata* D.Don 1825.

Ảnh: flickr.com

Ảnh: culturesheet.org

Tên Việt: Hà biện răng (PHH), Kiến cò răng (TH).

Mô tả: Địa lan cao 50-60 phân, chùm hoa dài 15 phân, hoa 15-20 chiếc, to 3-4 phân, nở vào mùa Thu.

Nơi mọc: Sơn La, Lai Châu, Lào Cai, Vĩnh Phú, Thừa Thiên - Huế, Đà Nẵng, Lâm Đồng, Đồng Nai.

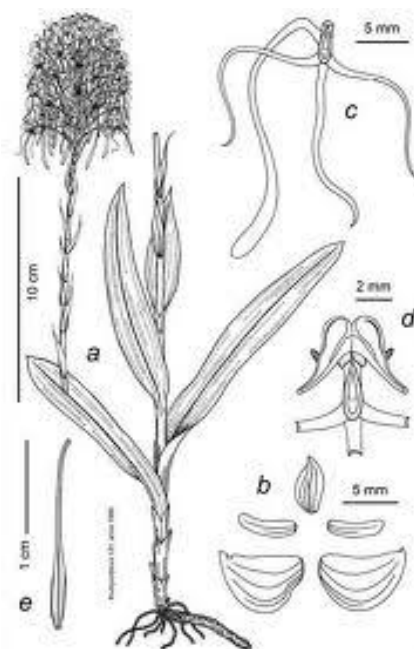
9. *Habenaria erostrata* Tang & F.T.Wang 1936

Tên Việt: Hà biện không mũi (PHH), Kiến cò không mũi (TH).

Mô tả: Địa lan cao 40-70 phân, chùm hoa dài 10 phân, hoa to 1.5 phân.

Nơi mọc: Nha Trang, Hòn Tre, Phú Yên.

Hình vẽ: Orchids of Vietnam Illustrated Survey

10. *Habenaria falcatopectala* Seidenf. 1977

Đồng danh: *Habenaria stenopetala* Aver. 1988.

Tên Việt: Hà biện cánh hình phẳng (PHH), Kiến cò cánh cong (TH).

Mô tả: Địa lan cao 40- 80 phân, lá 5-6 chiếc, chùm hoa cao 15-20 phân, hoa 8-12 chiếc, to 3 phân, nở vào mùa Thu.

Nơi mọc: Langbiang.

Ảnh: hanamist.sakura.ne.jp

11. *Habenaria godefroyi* Rchb.f. 1878

Đồng danh: *Kryptostoma godefroyi* (Rchb.f.) Olszewski & Szlach. 2000; *Ochyrorchis godefroyi* (Rchb.f.) Szlach 2004.

Tên Việt: Hà biện Godefroyi (PHH), Kiến cò xanh (TH).

Mô tả: Địa lan thân cao 30-40 phân, lá 2-3 chiếc, dài 10 phân, rộng 1 phân, Chùm hoa dài 5-12 phân, hoa 6-12 chiếc, to 2 phân.

Nơi mọc: Thất Sơn, Châu Đốc.

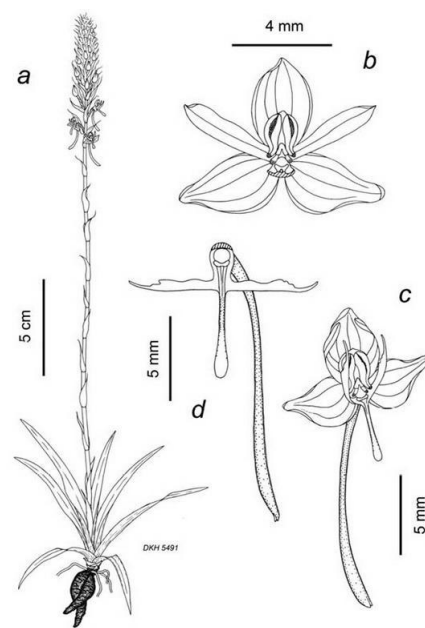
Ảnh: Tripetch.P.

12 *Habenaria harderi* Aver. & Averyanova

Tên Việt: Chưa có.

Mô tả: Thạch lan hay địa lan cao 20-40 phân, 6-10 lá dài 6-8 phân, rộng 5-7 ly, Chùm hoa ở ngọn dài 4-10 phân, hoa 20-30 chiếc, to 6-8 ly nở vào mùa Thu.

Nơi mọc: Vị Xuyên, Hà Giang.

Hình vẽ: Orchids of Vietnam Illustrated Survey

13. *Habenaria humistrata* Rolfe ex Downie 1925

Tên Việt: Hà biền đất.

Mô tả: Địa lan nhỏ, thân cao 10 phân, mang 2-3 lá ở gần gốc, xếp theo hình xoắn ốc, dài 2-3 phân, rộng 1.5 phân. Chùm hoa ở ngọn dài 7-20 phân, mang 2-10 hoa, to 8-15 ly, nở vào mùa Hè.

Nơi mọc: Nguyễn Danh Đức và Ali Long đã tìm thấy ở Bà Rịa - Vũng Tàu.

Ghi chú: Nhiều khoa học gia cho rằng cây *Habenaria humistrata* và cây *Habenaria diphylla* (đã tìm thấy ở Phú Quốc) chỉ là một.

14. *Habenaria khasiana* Hook.f. 1890

Đồng danh: *Habenaria graminifolia* Gagnep.1931

Tên Việt: Kiến cò cỏ (TH).

Mô tả: Địa lan cao 45-50 phân, lá 8-12 chiếc, dài 7, rộng 1.5 phân. Chùm hoa cao 8-15 phân, hoa 8-10 chiếc, to nở 2-3 phân, nở vào mùa Hạ.

Nơi mọc: Bà Rịa - Vũng Tàu.

Ảnh: Tripetch. P

15. *Habenaria limprichtii* Schltr. 1919

Đồng danh: *Habenaria pectinata* var. *limprichtii* (Schltr.) Pradhan 1976; *Kryptostoma limprichtii* (Schltr.) Szlach. & Olszewski 1998; *Ochyrorchis limprichtii* (Schltr.) Szlach. 2004.

Ảnh: plantphoto.cn

Ảnh: [Triipetch. P.](#)

Tên Việt: Hà biền đầu bò (PHH), Kiến cò đầu bò (TH).

Mô tả: Địa lan cao 50-10 phân, lá 4-7 chiếc. Chùm hoa ở ngọn cao 10-20 phân, hoa 10-20 chiếc, to 4 phân, nở vào cuối Xuân, đầu Hạ.

Nơi mọc: Lai Châu, Sơn La, Lào Cai, Đà Lạt, Lâm Đồng.

16. *Habenaria lindleyana* Steud. 1840

Đồng danh: *Habenaria columbae* Ridl.1900; *Habenaria latifolia* Lindl. 1835; *Habenaria macroptera* Gagnep. 1931.

Ảnh: bloggang.com

Ảnh: [Triipetch. P.](#)

Tên Việt: Hà biền (PHH), Kiến cò lớn (TH).

Mô tả: Địa lan nhỏ, cao khoảng 40-50 phân, lá 3-5 chiếc, chùm hoa ở ngọn, hoa 15-25 chiếc, to 3-4 phân, nở vào mùa Hạ-Thu

Nơi mọc: Ba Vì, Tam Đảo, Bà Rịa - Vũng Tàu.

17. *Habenaria linguella* Lindl.1835

Đồng danh: *Centrochilus gracilis* Schauer 1843; *Habenaria endotherix* Miq. 1861.

Ảnh: Flickr.com

Ảnh: Flickr.com

Tên Việt: Hà biện môi nhỏ (PHH), Kiến cò ruồi (TH).

Mô tả: Địa lan, lá 3-4 chiếc. Chùm hoa cao 3-6 phân, hoa 9-20 chiếc, to 1.5 phân, nở vào cuối Xuân, đầu Hạ.

Nơi mọc: Lang Sơn, Quảng Ninh.

18. *Habenaria luceana* Aver.

Ảnh: Leonid Averyanov

Ảnh: Leonid Averyanov

Tên Việt: Chưa có.

Mô tả: Địa lan cao 25-30 phân, lá 4-5 chiếc. Chùm hoa ở ngọn cao 20-25 phân, hoa 5-10 chiếc, không mở rộng, to 7-8 ly, nở vào mùa Xuân.

Nơi mọc: N.T. Hiep, Averyanov., P.K.Loc, N.T.Vinh, N.S.Khang, T.H.Thai, N.V.Trai đã tìm thấy tại khu vườn quốc gia Yok Don, Bản Đôn, Đắk Lắk ngày 27-3-2008.

19. *Habenaria lucida* Wall. ex Lindl. 1835

Đồng danh: *Habenaria dilatata* subsp. *lucida* (Wall. ex Lindl.) S.S.Ying 1990;
Habenaria recurva Rolfe ex Downie 1925.

Ảnh: Orchidfoto.com

Ảnh: Orchidfoto.com

Tên Việt: Hà biện trong (PHH), Kiến cò bóng (TH).

Mô tả: Địa lan trung cao 40-70, lá 5-6 chiếc mặt trên xanh, mặt dưới có đốm tím. Chùm hoa ở ngọn cao 15-30 phân, hoa 10-20 chiếc, to 2 phân, nở vào mùa Hạ.

Nơi mọc: Khánh Hoà, Ninh Thuận, Côn Đảo.

20. *Habenaria malintana* (Blanco) Merr. 1918

Đồng danh: *Kraenzlinorchis malintana* (Blanco) Szlach. 2004; **Thelymitra malintana* Blanco 1837.

Tên Việt: Hà biện lục (PHH), Kiến cò trắng (TH).

Mô tả: Địa lan, lá 3-4 chiếc. Chùm hoa cao 10 phân, hoa 7-12 chiếc, to 2.6 phân, nở vào mùa Thu.

Nơi mọc: Lai châu, Sơn La, Lào Cai, Hà Sơn Bình.

Ảnh: Chaiwat Tang

21. *Habenaria malleifera* Hook.f. 1890

Đồng danh: *Habenaria furfuracea* Hook.f. 1890.

Ảnh: orchids.la.coocan.jp

Ảnh: pflanzen-im-web.de

Tên Việt: Chưa có.

Mô tả: Địa lan cao 30-90 phân, lá 3-6 chiếc dài 7-25 phân, rộng 3-8 phân. Chùm hoa cao 8-30 phân, hoa 10 chiếc to 2 phân nở vào cuối mùa Hạ

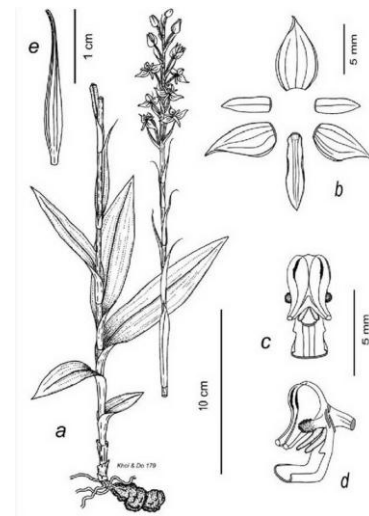
Nơi mọc: Bắc Can, Cao Bằng, Thái Nguyên, Hà Tĩnh, Nghệ An, Ninh Bình, Quảng Bình, Thanh Hoá.

22. *Habenaria mandersii* Collett & Hemsl.

Tên Việt: Hà biện Manders (PHH), Kiến cò Kontum (TH).

Mô tả: Địa lan cao 30-55 phân, lá 4-5 chiếc dài 5-12 phân, rộng 1.2-2.3 phân. Chùm hoa dài 4-10 phân hoa to 2 phân, nở vào mùa Hạ.

Nơi mọc: Tây Nguyên, Lâm Đồng.

Hình vẽ: Khôi & Đỗ

23. *Habenaria medioflexa* Turrill 1923

Đồng danh: *Fimbrorchis medioflexa* (Turrill) Szlach. 2004; *Habenaria trichochila* Rolfe ex Downie 1925.

Tên Việt: Hà biền trung biến (PHH), Kiến cò râu (TH).

Mô tả: Địa lan cao 23-52 phân, lá 5-8 chiếc dài 12-22 phân, rộng 2-5 phân. Chùm hoa dài 5-15 phân, hoa 10-25 chiếc, to 2 phân, nở vào mùa Thu.

Nơi mọc: Tây Nguyên, Đồng Nai, Bà Rịa - Vũng Tàu.

Ảnh: Tripetch.P

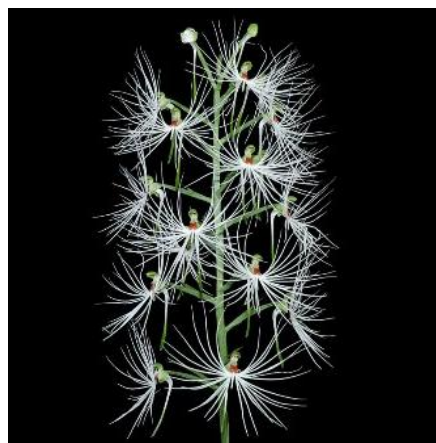

24. *Habenaria medusa* Kraenzl. 1893

Đồng danh: *Habenaria myriotricha* Gagnep. 1931.

Ảnh: Orchidfoto.com

Ảnh: Popow orchids.com

Tên Việt: Kiến cò râu quý (TH).

Mô tả: Địa lan cao 40-50 phân. Lá 4-5 chiếc dài 15 phân, rộng 3.5 phân. Chùm hoa cao 20 phân, hoa 15-20 chiếc, to 9 phân, nở vào mùa Xuân.

Nơi mọc: Quan Hoa, Thanh Hoá, Đồng Nai, Bà Rịa - Vũng Tàu.

25. *Habenaria pantlingiana* Kraenzl.1900

Đồng danh: *Habenaria cirrhifera* Ohwi 1932; *Habenaria longidenticulata* Singchi, Zhanhuo and Yibo 1999; *Habenaria polytrichoides* Aver. 1988; *Habenaria seshagiriana* A.N.Rao 1985.

Ảnh: orchidspecies.com

Ảnh: cosmos.cool.ne.jp

Tên Việt:

Mô tả: Địa lan cao tới 1.2 thước, lá 6-7 chiếc. Chùm hoa mọc ở ngọn, dài 10-15 phân, hoa 15-20 chiếc, to 3-4 phân, thơm, và nở vào Hạ-Thu.

Nơi mọc: Sơn La, Lai Châu, Tây Nguyên.

26. *Habenaria petelotii* Gagnep.1931 1/2" [1.25 cm]

Đồng danh: *Habenaria hosokawe*.

Ảnh: plant.csdb.cn

Ảnh: plant.csdb.cn

Tên Việt: Hà biện Petelot (PHH), Kiến cò Bắc (TH).

Mô tả: Địa lan cao 40-50 phân, lá 5-6 chiếc. Chùm hoa dài 15-20 phân, hoa 7-10 chiếc, to 1.5-2 phân nở vào Hạ-Thu.

Nơi mọc: Lai Châu, Sơn La, Hoà Bình, Lao Cai.

27. *Habenaria poilanei* Gagnep1931Ảnh: sisaketfc.comẢnh: forumkhonbaakpae.com

Tên Việt: Hà biện Poilane (PHH), Kiến cò trung (TH).

Mô tả: Địa lan cao 15-20 phân, lá 2 chiếc dài 6-8 phân rộng 3-5 phân. Chùm hoa dài 5-10 phân, hoa 5-6 chiếc, to 1.5 phân.

Nơi mọc: Đặc Hữu, Phan Rang, Cà Ná, Đồng Nai.

28. *Habenaria praetermissa* Seidenf. ex Aver

Đồng danh: *Habenaria batesii* la Croix 1996.

Ảnh: orchid-africa.netẢnh: orchid-africa.net

Tên Việt: Kiến cò cựa cong (TH).

Mô tả: Địa lan, cao 30-40 phân, lá 3-4 chiếc, dài 20 phân, rộng 3-4 phân. Chùm hoa dài 20-30 phân, hoa 10-15 chiếc, to 3 phân.

Nơi mọc: Lào Cai, Sơn Tây, Tam Đảo.

29. *Habenaria reflexa* Blume 1825

Đồng danh: *Habenaria murtonii* Hook. f. 1890.

Ảnh: orchids.la.coocan.jp

Ảnh: orchid.unibas.ch

Tên Việt: Chưa có.

Mô tả: Địa lan cao 30-50 phân, lá 3-5 chiếc. Chùm hoa dài 25-60 phân, hoa 5-12 chiếc, to 1 phân, nở vào mùa Thu.

Nơi mọc: Tây Nguyên.

30. *Habenaria reniformis* (D.Don) Hook.f. 1890

Đồng danh: *Habenaria clovisii* Gagnep. 1931.

Ảnh: Tripetch. P

Ảnh: hkwildlife.net

Tên Việt: Hà biền hình thận (PHH), Kiến cò thận (TH).

Mô tả: Địa lan cao 15 phân. Lá 1-2 chiếc ở gốc. Chùm hoa dài 7-10 phân, hoa 5-7 chiếc, to 1.25 phân nở vào mùa Thu.

Nơi mọc: Lâm Đồng.

31. *Habenaria rhodocheila* Hance 1856

Đồng danh: *Habenaria pusila* Rchb.f 1878; *Habenaria rhodocheila* subsp. *philippinensis* (Ames) Christenson 1992.

Ảnh: Đinh Văn Tuyền

Ảnh: Nguyễn Vũ Khôi

Ảnh: Nguyễn Vũ Khôi

Tên Việt: Hà biền lưỡi đỏ (PHH), Kiến cò đỏ (TH).

Mô tả: Địa lan cao 10-30 phân, 3-5 lá, chùm hoa ở ngọn dài 10-20 phân, hoa 2-10 hoa to 3-4 phân, lâu tàn, nở vào mùa Hạ- Thu.

Nơi mọc: Ven bờ suối Quảng Ninh, Hai Phòng, Bình Trị Thiên, Tây Nguyên, Lâm Đồng, Đồng Nai, Phú Quốc.

32. *Habenaria rostelifera* Rchb.f. 1878

Đồng danh: *Habenaria roseata* Ridl. 1908.

Ảnh: Orchidfoto.com

Ảnh: orchidspecies.com

Tên Việt: Hà biền mũi (PHH), Kiến cò mũi (TH).

Mô tả: Địa lan cao 20-30 phân, lá 3-4 chiếc. Chùm hoa dài 5-7 phân, hoa 5-12 chiếc, to 2.5 phân, nở vào mùa Thu.

Nơi mọc: Xuyên Mộc, Đồng Nai.

33. *Habenaria rostrata* Wall. ex Lindl. 1835

Đồng danh: *Platanthera rostrata* Lindl. ex Wall 1832.

Ảnh: Phan Kế Lộc

Ảnh: Phan Kế Lộc

Tên Việt: Kiến cò vàng (TH).

Mô tả: Địa lan cao 30-40 phân, lá 4-5 chiếc. Chùm hoa dài 5- 8 phân, hoa 8-16 chiếc, to 1.5-2 phân, nở vào mùa Xuân.

Nơi mọc: Đồng Nai, Bà Rịa - Vũng Tàu.

34. *Habenaria rumphii* (Brongn.) Lindl. 1835

Đồng danh: *Platanthera rumphii* Brongn. 1834.

Ảnh: orchidspecies.com

Ảnh: flickr.com

Tên Việt: Hà biện Rumph (PHH), Kiến cò Tây nguyên (TH).

Mô tả: Địa lan nhỏ cao 30 phân, lá 3-4 chiếc. Chùm hoa dài 24-30 phân, hoa 10-15 chiếc, to 1.5- 2 phân, nở vào mùa Đông.

Nơi mọc: Lâm Đồng, Đồng Nai.

35. *Habenaria stenopetala* Lindl. 1835

Đồng danh: *Habenaria amanoana* Ohwi 1956; *Habenaria delessertiana* Kraenzl. 1897; *Habenaria linearipetala* Hayata 1914.

Ảnh: orchidspecies.com

Ảnh: 89sky.net

Tên Việt: Hà biền cánh ngắn (PHH).

Mô tả: Địa lan cao 30 phân, lá 5-8 chiếc. Chùm hoa ở ngọn dài 10-15 phân, hoa 10-20 chiếc, to 1-2 phân, nở vào mùa Hạ-Thu.

Nơi mọc: Lai Châu, Sơn La, Lào Cai.

Habenaria seshagiriana A.N.Rao 1985 - xin xem *Habenaria pantlingiana* Kraenzl.1900.

36. *Habenaria thailandica* Seiden. 1977

Tên Việt: Chưa có.

Mô tả: Địa lan cao 45-50 phân. Lá 5-12 chiếc, chùm hoa ở ngọn dài 8-15, hoa 5-10 chiếc.

Nơi mọc: Lào Cai, Sa Pa, Hoàng Liên Sơn.

Ảnh: Tripetch P.

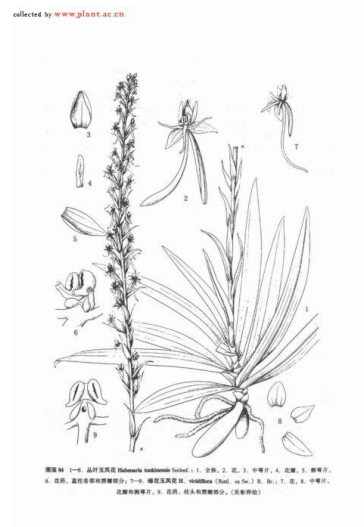
37. *Habenaria tonkinensis* Seidenf.

Tên Việt: Hà biện bắc phần (PHH), Kiến cò vắn (TH).

Mô tả: Địa lan cao 20-40 phân, lá 10-13 chiếc, Chùm hoa ở ngọn, dài 11-21 phân, hoa 15-30 chiếc, màu trắng, thơm nở vào mùa Thu.

Nơi mọc: Lào Cai, Quảng Ninh, Ninh Bình.

Hình vẽ: plant.ac.cn

38. *Habenaria viridiflora* (Rottler ex Sw.) Lindl. 1835

Đồng danh: *Habenaria chlorantha* Turcz. 1854; *Habenaria graminea* A. Rich. 1841; *Habenaria tenuis* Griff. 1844.

Tên Việt: Hà biện hoa lục (PHH), Kiến cò lục (TH).

Mô Tả: Địa lan cao 10-30 phân, lá 4-5 chiếc. Chùm hoa ở ngọn dài 10-15 phân, hoa trên 10 chiếc, to 2-4 phân, nở vào mùa Hạ.

Ảnh: pflanzen-im-web.de

